

Nr. A82/004

8 maart 1982

HONGAARSE VAKBONDSLEIDER OVER DE VAKBEWEGING IN OOST-EUROPA EN DE
LES VAN POLEN

Begin februari zond de Hongaarse televisie een belangwekkend interview uit met de ook in Nederland bekende Hongaarse vakbondsleider .

In het interview ging onder meer in op de problemen waar de vakbeweging in de tachtiger jaren voor staat. Volgens hem zijn ook de verlangens van de Oosteuropese arbeiders nog niet ten volle vervuld, wat op de meest schrijnende wijze in Polen is gebleken. Volgens hem wezen de gebeurtenissen aldaar uit welke weg de Oosteuropese vakbeweging zeker niet in moet gaan. Uiteindelijk blijkt voor de Oosteuropese vakbeweging echter geen fundamentele positieverbetering in petto te hebben : Hij volstaat in feite met enkele suggesties, die vooral het imago van de vakbeweging kunnen bevorderen, maar laat de ondergeschikte positie van de vakbeweging in het Oosteuropese systeem verder onverlet.

HONGAARSE VAKBONDSLEIDER OVER DE VAKBEWEGING IN OOST-EUROPA EN DE
LES VAN POLEN

Inleiding

Op 6 februari j.l. zond de Hongaarse televisie een interview uit met de Hongaarse vakbondsleider *), die tevens voorzitter is van het Wereldverbond van Vakverenigingen, een communistische mantelorganisatie. Het interview werd gehouden met het oog op het 10e congres van het Wereldverbond, dat op 10 februari in Havanna zou worden geopend.

In het interview ging uitvoerig in op de vraag waarom het in Polen mis was gegaan. Hij deed daarbij enkele opvallende uitspraken **). Deze opmerkingen waren des te interessanter omdat hij nog op 30 januari j.l. Warschau had bezocht en daar met Politburolid en CC-secretaris ***) overleg had gevoerd over de toekomst van de Poolse vakbeweging. Alhoewel over de inhoud van dat overleg dezerzijds niets naders bekend is, is het aannemelijk dat toen gedachten heeft ontvouwd analoog aan die in het televisie-interview.

*) is secretaris-generaal van de Centrale Raad van Hongaarse Vakbonden en lid van het Politburo van de Hongaarse CP. Hij staat bekend als een vertrouweling van de leider van de Hongaarse CP,

**) Reeds eerder had de aandacht op zich gevestigd, toen hij in september 1981 een vrij algemeen als opmerkelijk beoordeelde brief aan stuurde.

***) wordt vrij algemeen aangemerkt als de tweede of derde man in de Poolse partij-hiërarchie.

Problemen van de hedendaagse vakbeweging

In het interview *) stelde , dat één van de belangrijkste doelstellingen van het congres in Havanna zal zijn een antwoord te zoeken op de vraag hoe de vakbeweging van de tachtiger jaren de op haar afkomende, steeds omvangrijker taken zal kunnen vervullen.

Simpel gezegd komt het erop neer, aldus , dat het alleen maar inspelen op materiële behoeften niet langer voldoende is : Niet alleen onder de arbeiders in Latijns Amerika, maar ook in West-Europa klinkt steeds sterker de roep om meer recht van spreken. De arbeider wil, waar ter wereld dan ook, een factor zijn waarmee rekening wordt gehouden. In het verlengde hiervan ligt, zo vervolgde , dat arbeiders in de kapitalistische landen verlangen dat hun vakbeweging toegang krijgt tot de plaatsen waar de echte beslissingen vallen.

De Poolse vakbeweging verzaakte haar taak

Deze in het Westen steeds duidelijker klinkende eisen van de arbeiders zijn ook in de vakbeweging van de socialistische landen hoorbaar, aldus . Als trouw communist van Oosteuropese snit wees hij er met nadruk op, dat de vakbeweging in Oost-Europa in de afgelopen 30 jaar in dit opzicht al veel had gedaan. De Sowjetrussische Vakbeweging verdiende in dit verband apart en met ere vermeld te worden. Maar ook de andere vakbonden in het Oostblok hebben hun steentje bijgedragen aan de strijd om de macht en de daarop volgende consolidatie. Heden ten dage, zo ging verder, is de taak van de vakbeweging echter veel complexer dan 30 jaar geleden. De ontwikkelingen in Polen hebben dit naar de mening van duidelijk aangetoond.

adstrueerde zijn opmerking aangaande de gebeurtenissen in Polen met de mededeling dat historische ervaringen inmiddels hebben geleerd dat als de vakbeweging in Oost-Europa over te weinig autoriteit beschikt danwel een imago van onafhankelijkheid ontbeert, er vroeg of laat sociale conflicten zullen - of in ieder geval kunnen - ontstaan. Zijn woorden nog verder verduidelijkend zei , dat problemen onvermijdelijk zijn indien de vakbeweging niets anders doet dan opgelegd beleid uitvoeren zonder betrokken te zijn bij de formulering van dat beleid. Dat het in dergelijke gevallen onvermijdelijk mis gaat, heeft de historie inmiddels uitgewezen. nam

*) Bij de samenstelling van dit rapport is uitgegaan van het bericht dat het Hongaarse persbureau MTI op 6 februari aan het interview wijdde.

in dit verband de verwijzing naar Polen nogmaals in de mond. Zijn met veel retoriek doorspekte betoog vervolgend merkte op, dat de vakbeweging in Hongarije, maar ook die in andere socialistische landen, reeds jaren in de gaten had dat de spanningen in Polen opliepen. Binnen de grenzen van hetgeen betamelijk is *) had men de Poolse autoriteiten hierop ook gewezen. Het is volgens jammer maar waar, dat de Poolse vakbeweging in de afgelopen jaren niet adequaat functioneerde doordat zij niet effectief opkwam voor de wensen van de arbeiders.

De situatie in Hongarije

stelde vervolgens expliciet dat in een socialistische samenleving niemand zich het alleenrecht op het ontwikkelen van denkbeelden mag toe-eigenen. Ieders opinie is nodig om te komen tot een betere vaststelling van de opgaven die o.m. op economisch en cultureel terrein voor liggen. Inzake het bestaansrecht van de vakbeweging in de socialistische landen merkte , het nodige verbale geweld gebruikend, op dat, "wil de communistische samenleving waarvan en dromden tot stand komen, de vakbeweging een steeds hogere vlucht zal moeten gaan nemen en een significante rol zal moeten gaan spelen bij de opbouw van een goed geordend communistisch zelfbestuur". Volgens zal dit echter een heel proces zijn. Op de vraag of de recente gebeurtenissen in Polen voorkomen hadden kunnen worden antwoordde dat de Hongaarse crisis in 1956 niet zou hebben plaatsgevonden als de vakbeweging toen dezelfde competentie en autoriteit had gehad die zij nu heeft. Na 1956 leerde de Hongaarse vakbeweging dat het niet juist is zich meningen te laten opleggen , maar evenmin om haar eigen zienswijze aan anderen voor te schrijven. De Hongaarse vakbeweging houdt er nu t.a.v. vrijwel ieder fundamenteel vraagstuk een eigen mening op na en heeft ook de mogelijkheid haar standpunten te verwoorden en kracht bij te zetten, waarbij overigens onvermeld liet hoe dit dan wel diende te geschieden. Hierdoor heeft de Hongaarse vakbeweging inmiddels een grote, eigen verantwoordelijkheid gekregen.

*) Ongetwijfeld een sneer naar wat op het ogenblik in Oost-Europa heet "de innenging in interne Poolse aangelegenheden door de Verenigde Staten en zekere Westerse landen".

Naar de mening van _____ is de kans op foute beleidsbeslissingen aanzienlijk geringer wanneer de partij, de regering en de vakbeweging zich gezamenlijk over problemen buigen. Zodra een instantie stelt qualitate quaⁿ de enige te zijn die juiste beslissingen kan nemen, wordt de kans op fouten aanmerkelijk groter.

Conclusie

Allereerst moet benadrukt worden dat _____ ontegenzeggelijk een wel erg rooskleurig beeld schetst van de plaats van de vakbeweging in Oost-Europa, terwijl dit beeld in ieder geval op een aantal punten niet in overeenstemming is met de werkelijkheid.

Voorts is het interessant om te zien hoe _____ zijn betoog begint met een verwijzing naar de binnen de Westeuropese vakbeweging sterk levende vraag om medezeggenschap, hoe hij vervolgens opmerkt dat deze geluiden ook in Oost-Europa hoorbaar zijn en hoe hij tenslotte breedvoerig aangeeft dat de Oosteuropese vakbeweging meer inspraak dient te krijgen. De gedachte dringt zich op dat _____ de huidige taal en positie van de vakbeweging in Oost-

Europa *) fundamenteel onverlet wil laten door op de verlangens van de arbeiders slechts te reageren met de invoering c.q. uitbouw van inspraakstructuren, die in feite voornamelijk cosmetisch van aard zullen zijn.

Overigens blijft de indruk hangen dat _____ /niet goed weg weet met de discrepantie dat de socialistische landen weliswaar door wat heet arbeiderspartijen worden geregeerd, maar dat de arbeiders blijkbaar toch van mening zijn dat hun rechten en belangen niet voldoende uit de verf komen. Ook betrekkelijk "liberaal"denkende figuren als _____ zullen met dit probleem blijven zitten zolang zij blijven vasthouden aan zaken als het beginsel van de leidende rol van de partij en het nomenklatura-systeem.

Ten aanzien van Polen duidt alles erop dat _____ op het ogenblik de leiders aldaar in woord en daad behulpzaam wil zijn bij het formuleren van de kaders waarbinnen een tot nieuw leven gebrachte vakbeweging in dat land zal hebben te functioneren. Het is evident dat in zijn ogen die vakbeweging noch de ruimte zal krijgen die Solidariteit zichzelf had toegemeten noch geacht wordt zich zo slaafs te presenteren als de oude officiële Poolse vakbeweging deed.

*) Zijnde het overbrengen naar de werkvloer van de aan de top van het staats- en partij-apparaat genomen beslissingen en in het verlengde hiervan het bevorderen van de uitvoering van die besluiten door de arbeiders.